

ELO voor ckv1

Voorbeelden uit de praktijk

Herjan Denissen (Cito), Jan van Gemert (KPC Groep),
Gerrit Dinsbach (SLO)

vo

De doelstelling van ckv1: 'Leerlingen kunnen een gemotiveerde keuze maken voor betekenisvolle activiteiten voor henzelf op het gebied van kunst en cultuur ...' krijgt op scholen steeds een eigen invulling. Op het Dominicus College in Nijmegen is dat: 'We willen graag leerlingen in contact brengen met allerlei uitingsvormen van kunst en cultuur, zodat ze leren daar open voor te staan en deze leren te waarderen, opdat ze uiteindelijk zelfstandig meer en meer keuzes kunnen maken voor hun eigen kunstzinnige of culturele activiteiten.'

De school geeft aan dat leerlingen steeds meer verantwoordelijk worden voor de eigen keuzes en voor de uitvoering van activiteiten. Het is ook een algemeen doel van het onderwijs om de leerlingen voor te bereiden op het leven na de school. Een ELO (elektronische leeromgeving) kan in het zelf verantwoordelijk worden ondersteuning bieden.

Persoonlijk groeiproces

Het schoolbrede uitgangspunt om leerlingen voor te bereiden op het leven na de school betekent dat ook andere vakken dan ckv1 daaraan moeten werken. Consequenties zijn dat de leerling zoveel mogelijk invloed heeft op zijn leerroute en dat waar mogelijk wordt afgestemd met andere vakken, bijvoorbeeld Nederlands. In zijn groeiproces kan de leerling steeds vaker zelf reflecteren en zelf problemen signaleren. Ook feedback van groepsgenoten (peerevaluatie) kan een voedingsbron zijn voor zelfevaluatie. Problemen worden steeds vaker op eigen initiatief opgelost. De leerling is steeds meer zelfverantwoordelijk voor zijn groei en ontwikkeling. Om dit ook daadwerkelijk te kunnen is goede reflectie erg belangrijk. Als de leerling steeds meer zelfverantwoordelijk wordt, veranderen de taken van de docent ook. Hij begeleidt, beoordeelt niet in de zin van goed of fout, maar in beschrijvingen van waar sterke en zwakke punten zitten. De rol van de docent zal in het groeiproces naar steeds meer zelfverantwoordelijkheid geleidelijk overgaan van instructeur naar adviseur. De zelfstandigheid van de leerling neemt toe, terwijl de sturing van de docent afneemt. Hiervoor zijn instrumenten zoals het kunstdossier en een checklist om het dossier op kwaliteit en volledigheid te

controleren, belangrijk. Ook zijn diverse overzichtjes en tips nodig die leerlingen kunnen gebruiken zoals een *kunstwerk bespreken* en *planningsinstrumenten* (planning theaterproject).

Een bijzonder bruikbaar instrument om de ontwikkeling van leerlingen in kaart te brengen is ook de zogenaamde *rubric*, het evaluatie/reflectie-instrument bij uitstek. De leerling wordt door gebruik te maken van rubrics actief betrokken bij de evaluatie. Al deze instrumenten kunnen opgenomen worden in een ELO, een verzamelnaam voor allerlei soorten systemen die e-learning bevorderen.

Project toetsing ckv1

Cito, KPC Groep en SLO bundelen gezamenlijk in opdracht van het Ministerie van OCW de ervaringen van scholen die met een ELO/digitaal portfolio werken bij het vak ckv1. Er zijn een drietal projectscholen geselecteerd die al ervaring hebben opgedaan in het werken met een elektronische leeromgeving en die hun kennis en ervaring delen in een netwerk. Het gaat om de volgende projectscholen:

- het Christelijk Lyceum Veenendaal
- het Heerbeek College in Best
- het Dominicus College in Nijmegen.

Daarnaast zijn er nog scholen die de ontwikkelingen volgen via projectbijekomsten. Doel van het project is om voor- en nadelen van het huidige gebruik van het digitale portfolio in kaart te brengen met als belangrijkste aandachtspunten:

- gebruik van leerroutes,
- niveaus van reflectie,
- evaluatie met behulp van rubrics.

De projectresultaten tot nu toe zijn gepubliceerd op de website *CKV1 getoetst*. In de projectbijeenkomst van 27 november stonden ELO's op het Dominicus College en op het Heerbeek College centraal: *Teletop* en *N@tschool*. Tevens was er de presentatie van een rubric om de ontwikkeling naar zelfstandigheid en zelfverantwoordelijkheid van de ckv-leerling in kaart te brengen.

Wat is Teletop?

Teletop is een ELO met voor ieder vak, thema of project een zogenaamde vakkensite. *Teletop* bevat ook een digitaal portfolio. ckv-docent *Joost de Laat* van het *Dominicus College* in Nijmegen werkt met de ELO van *Teletop* en doet dit met veel enthousiasme.

De ELO wordt op zijn school ingezet voor:

- *communicatie*: communicatie via de ELO is eigenlijk *begeleiding op afstand*. Het gaat dan om berichten (bijvoorbeeld aansturing van het leerproces), nieuws met bijvoorbeeld ckv-tips in de omgeving, vragen en antwoorden, discussie en het geven van feedback door de docent. Via *Teletop* kunnen grote groepen leerlingen in een keer bereikt worden, ook als ze thuis zijn. Leerlingen kunnen een vraag stellen op het moment dat die in hen opkomt. De docent kan die beantwoorden op het moment dat het hem uitkomt.
- *ondersteuning*: het betreft hier vooral de organisatie en de leermiddelen. Het leerproces wordt georganiseerd door allerlei vakinformatie aan te bieden zoals PTA, planner, afspraken, enzovoorts. Ook is er op de ELO een 'werkplaats' waar de leerlingen hun documenten digitaal inleveren.
- *didactiek*: de ELO is ook de plek voor 'samenwerkend leren'. Er is onder andere een forum, waar bijvoorbeeld gediscussieerd kan worden over 'Wat is kunst?' en het is een plek om ook naar bijvoorbeeld producten (filmpjes) van anderen te kijken. De ELO is ook zeer geschikt voor differentiatie (leerstijl, verdieping, zelfstandigheid).

Teletop op het Dominicus College

Door gebruik te maken van een ELO is de docent in zijn rol als begeleider veel meer aanwezig en is er meer communicatie met de leerlingen mogelijk. Daardoor weet je als docent veel meer van de leerlingen. Voordelen zijn volgens Joost de Laat: meer communicatie (ook bijvoorbeeld ziekte en afwezigheid), inzet van extra hulp/studiemiddelen, archief, combinatie van multimedia, stroomlijning inleveren 'producten', structureren van het geven van feedback,

bevorderen zelfstandigheid, bevorderen differentiatie (eigen leerroute/leerstijl), leerlingen zijn minder afhankelijk van docent en plaats. Het dwingt de docent opnieuw naar het vak te kijken, meer gericht op hoe de docent bijvoorbeeld de zelfstandigheid kan bevorderen.

Via een vragenlijst noemden leerlingen op het Dominicus College de volgende voordelen: overzichtelijk (maar ook wel eens minder overzichtelijk vanwege de veelheid van informatie), volledig, handig, onafhankelijk van tijd en plaats, geen printwerk meer, snelle communicatie met docent, online beoordelingen inzien, netter, meer verantwoordelijkheid. Ook waren er nadelen volgens de leerlingen: beperkte creativiteit, computermoeheid, zelfverantwoordelijkheid (je moet nu zelf veel meer aan dingen denken).

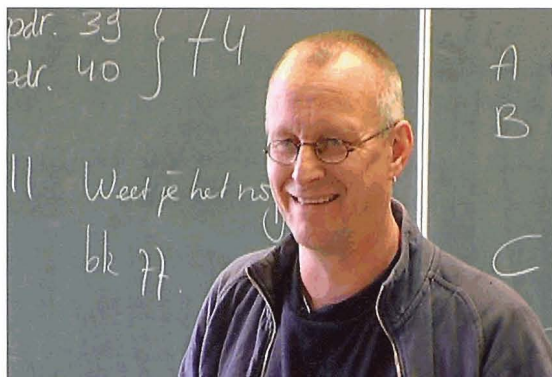
Hoewel het Dominicus College *Teletop* al een paar jaar met succes gebruikt heeft ckv-docent Joost de Laat nog wel een paar, niet onbelangrijke wensen: Naast de ELO zou de school ook het digitaal portfolio moeten gaan gebruiken om de ontwikkeling van de leerling beter zichtbaar te maken. De ELO zou ook nog meer als reflectie-instrument gebruikt kunnen worden. Hiervoor is noodzakelijk dat competenties beschreven worden bij ckv1 en dat tegemoet gekomen wordt aan de leerstijl van de leerling.

Wat is N@tschool?

N@tschool is een elektronische leeromgeving met een ingebouwd portfolio. Docent *Boudewijn Korsmit* van het *Heerbeek College* in Best geeft zijn ervaringen binnen ckv1 weer. Belangrijke onderdelen binnen *N@tschool* zijn:

- *studieroutes*: dit is de ruimte waarin de digitale leerstof wordt aangeboden. Zo is er de informatie over voorstellingen die bezocht worden, er zijn kijkwijzers, er is een selectie van websites behorende bij een thema dat in de ckv-lessen aan bod komt zoals absurdisme. De informatie vervangt het boek van de docent en is een groeimodel. De materialen kunnen ook gedownload worden en offline worden gebruikt.
- *projectruimte*: hierin kunnen de leerlingen in projecten werken. De projectruimte is te vergelijken met de werkplaats in *Teletop*. Er kunnen documenten worden geplaatst en uitgewisseld. De docent kan tips geven en verbeteren. Ook heeft de leerling daar overzicht over alle andere projecten. De projectruimtes zijn verschillend in te richten, van geleid beheer naar zelfbeheer.
- *portfolio*: hierin zit een werkrimte waarin de leerling

Joost de Laat

Boudewijn Korsmit

zijn materiaal heeft zitten wat nog bewerkt moet worden zoals verslagen, kunstautobiografie, afbeeldingen, enzovoorts. De leerling kan heel eenvoudig een digitaal verslag maken via een page-editor. Als de leerling helemaal tevreden is, komt het in de map afgerond werk. Daarna kan het nog in een showdossier geplaatst worden.

N@tschool op het Heerbeek College

Binnen de studieroutes kan gebruik gemaakt worden van allerlei websites die complete leerpakketten bieden zoals *Theaterland* of *Filmeducatie*. Bovendien bevat deze ELO een 'materiaalbank' waarop docenten en andere onderwijsmedewerkers hun materiaal plaatsen. Via het geven van 'permissie' kunnen anderen ook toegang hebben tot dit materiaal. Zo bouw je gezamenlijk aan de ELO. Op het Heerbeek College wordt ook het digitaal portfolio binnen *N@tschool* gebruikt. Het portfolio bevat ook een eigen map waarin de leerling digitaal materiaal kan opslaan voor school. Zo kan hij altijd bij het eigen werk, waar dan ook gemaakt. Werk hoeft dan niet meer per e-mail verstuurd te worden of via een memorystick ingeladen worden.

Voordelen volgens docent Boudewijn Korsmit: je maakt je eigen (digitale) methode, je kunt makkelijk alle leerlingen bereiken, je krijgt goed overzicht en veel informatie over individuele leerlingen, de leerstof blijft dynamisch, individuele leerroutes zijn mogelijk, het werken met een ELO spreekt leerlingen aan door de eigentijdse media, alle informatie is voorhanden, minder vakgebonden. Alles zit bij elkaar in een ELO: portfolio, studieroutes en formulieren.

Ook zijn er nadelen: vermoeidheid van kijken naar het scherm of van het muisgebruik.

Leerlingen noemen de volgende voordelen: direct de feedback van de leraar zien, minder papieren, overzicht, makkelijk communiceren, ideeën opdoen van elkaar. Het enige nadeel dat werd genoemd was dat je een internetaansluiting moet hebben.

Tips van Boudewijn Korsmit: een ELO moet je met elkaar maken, laat vooral de leerlingen deel hebben. Als je met 20 tot 25 leerlingen in de mediatheek werkt binnen het vak ckv1, dan vraagt dit om moeilijkheden. De ELO moet je vooral inzetten als zelfstandig door de leerlingen te gebruiken medium. Huiswerk maken terwijl je meteen contact hebt met school. Geef duidelijke instructies en laat leerlingen zelf uitzoeken. Laat vooral zien hoe spannend het is om een mooie webpagina te maken. Reageer adequaat op e-mails, dan pas gaan ze het nut zien. Het gebruik van de ELO bij ckv1 kan uitgebreid worden. Nog niet alle mogelijkheden worden benut. Er is de wens om de ELO meer bij andere vakken te gebruiken.

Rubric als stimulans

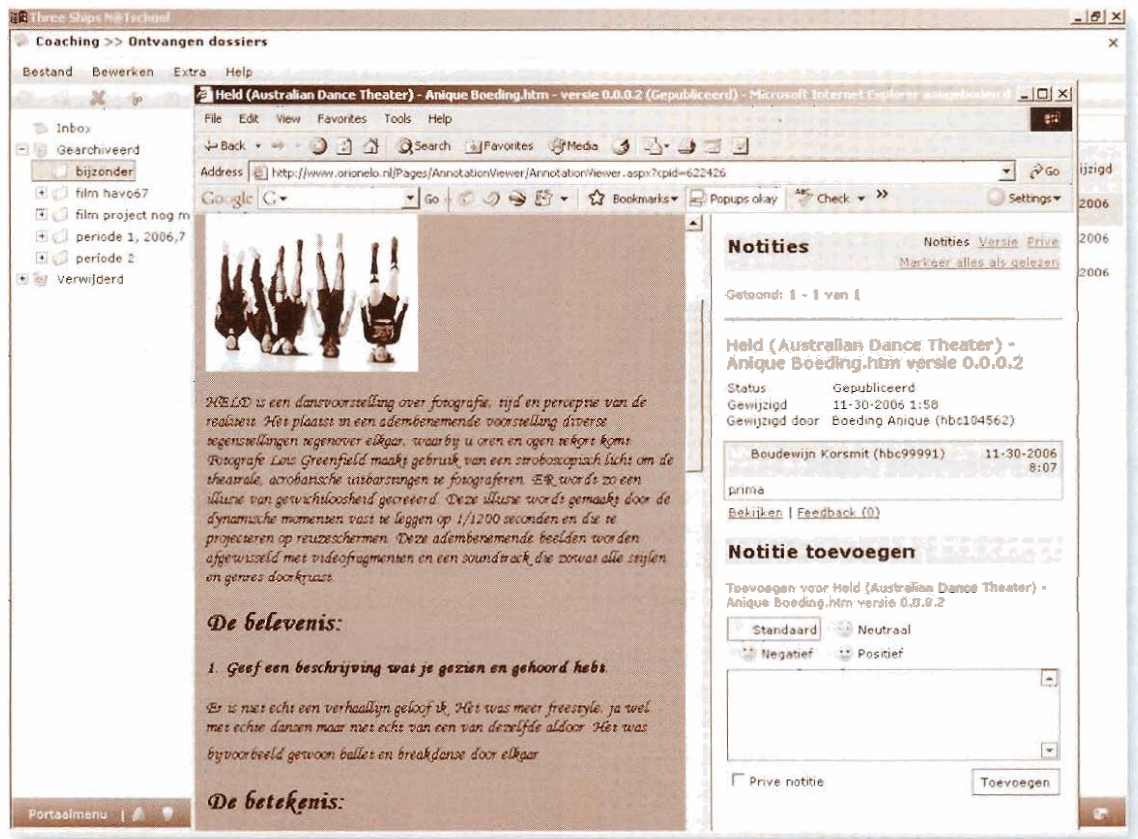
Het streven naar en het ontwikkelen van zelfstandigheid en zelfverantwoordelijk zijn belangrijke doel-

stellingen bij ckv1. Vandaar dat de projectgroep besloten heeft om als voorbeeld een rubric naar zelfstandigheid/zelfverantwoordelijkheid te ontwikkelen. Dit voorbeeld wordt dit schooljaar binnen het project met projectscholen en volgscholen besproken en op de scholen getest en zal als voorbeeld-rubric aan het einde van dit schooljaar op de site *CKV1 getoetst* gepubliceerd worden.

Een rubric is een evaluatie/reflectieschema dat gebruikt kan worden door zowel leerlingen als docenten. Bij het maken van het rubric-voorbeeld zou de rubric evaluatie-aspecten en niveau-aanduidingen (hoever ben ik al in de ontwikkeling naar zelfstandigheid/zelfverantwoordelijkheid) moeten bevatten. In de niveau-aanduidingen zou de rol van de docent (is hij instructeur, coach of adviseur?) tot uiting moeten komen. Daarnaast zouden leerlingen en ook docenten zelf evaluatie-aspecten moeten kunnen toevoegen. Voordelen zijn onder meer dat de leerlingen en de docent door middel van dit hulpmiddel bewuster worden van het leerproces. Ook leert de leerling zijn sterke en minder sterke kanten kennen. Hij kan vervolgens de vaardigheid verbeteren en vooruitgang aantonen. De leerling wordt hierdoor actief betrokken bij de evaluatie. Het voorbeeld moet flexibel zijn, niet alleen voor het kiezen en eventueel toevoegen

Voorbeelden van
Teletop

Voorbeeld van N@tschool

van evaluatie-aspecten, maar ook om het voorbeeld te kunnen gebruiken voor andere vaardigheden en inhouden. Ook moet het voorbeeld gebruikersvriendelijk (leerlingvriendelijk) zijn (transparant, eenvoudig (taalgebruik)). Naast de voorgestructureerde aspecten, en de zelf toe te voegen aspecten, zou het voorbeeld ook ruimte voor opmerkingen/uitleg van leerlingen en aanwijzingen van docenten moeten bieden. Door een aantal keer gebruik te maken van een dergelijke rubric zien docent en leerling steeds hoever de leerling is met zijn ontwikkeling naar zelfstandigheid/verantwoordelijkheid via een digitaal overzicht. Rubric en overzicht kunnen uiteindelijk uitgangspunten zijn voor het eindgesprek.

CKV1 getoetst

Op de website *CKV1 getoetst* is meer informatie te vinden over het project. Cito, KPC Groep en SLO werken samen aan het ontwikkelen van een werkmethode voor toepassing van een digitaal portfolio als evaluatie-instrument binnen ckv1. Er is onder meer aandacht voor leerroutes, niveaus van reflectie, gebruik van rubrics. Van vier scholen die gebruik maken van een ELO zijn portretten gemaakt over het gebruik van de ELO binnen het vak ckv1. Aan het eind van dit schooljaar wordt de rubric in de uiteindelijke vorm gepubliceerd, samen met de ervaringen met de drie projectscholen.

De url van *CKV1 getoetst* luidt:
<http://toetswijzer.kennisnet.nl/html/ckv1/home.htm>

Gebruikt u een ELO bij ckv1?

Meldt u aan als volgschool!

Aandachtspunten binnen dit project zijn:

- leerroutes
- niveaus van reflectie
- gebruik van rubrics.

Er wordt op de drie projectscholen verder gewerkt aan voor de betreffende scholen interessante, nieuwe ontwikkelingen binnen het vak ckv1 en de elektronische leeromgeving. Een ontwikkeling is bijvoorbeeld: groei naar zelfstandigheid binnen ckv1.

Om de ontwikkelingen op de projectscholen te kunnen volgen en om

mee te kunnen denken over mogelijke nieuwe ontwikkelingen binnen een digitaal portfolio (ELO) voor ckv1, nodigen wij u uit u aan te melden als volgschool.

U wordt dan regelmatig geïnformeerd over de stand van zaken van het project. U wordt uitgenodigd voor twee plenaire bijeenkomsten waarin u via praktijkvoorbeelden nader geïnformeerd wordt over de ontwikkelingen op de drie projectscholen. De eerstvolgende bijeenkomst is maandag 23 april in Arnhem.

U kunt u aanmelden als volgschool via ckv1@cito.nl met vermelding van:

- naam en adres van de school;
- naam ckv-contactpersoon en email-adres contactpersoon;
- korte informatie over ckv1 en gebruik van ELO/digitaal portfolio op uw school.